

YU ISSN 0002-1954

UDK711.14

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE U HRVATSKOJ U IRAZDOBLJU OD 1965. DO 1987. GODINE

AGRICULTURAL AREAS IN CROATIA IN THE PERIOD FROM 1965 TO 1987

S. Čamdžić

IZVOD

U radu se daje pregled kretanja poljoprivrednih površina po kategorijama iskorištavanja u hrvatskoj u razdoblju od dvadeset tri godine (1965-1987.).

UVOD, ZADATAK I METODE

Poznato je da je tlo, odnosno poljoprivredna površina, osnovni kapacitet tj. uvjet za poljoprivrednu, prije svega biljnu, ali indirektno i stočarsku proizvodnju. Bez poljoprivrednih površina nema, dakle, poljoprivredne biljne proizvodnje, pa otuda i njihova velika vrijednost i značaj. Naime, svaka zemlja pa tako i naša želi biti što manje ovisna od drugih u proizvodnji hrane. Suvremeni pokušaji biljne proizvodnje u hidroponima daju još uvijek relativno male količine proizvoda, pa ih ovdje zanemarujemo.

Zadatak je ovog rada da prikaže kretanje poljoprivrednih površina u Hrvatskoj u zadnje dvadeset tri godine. Podaci o površinama uzeti su iz Republičkog zavoda za statistiku Hrvatske u Zagrebu, tj. iz njegovih različitih izdanja, kao i neobjavljene dokumentacije.

Pri obradi podataka primijenjivane su uobičajene matematsko- statističke metode.

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE

U Hrvatskoj je 1965. godine bilo ukupno 3,509.936 ha poljoprivrednih površina. Dvadeset tri godine kasnije tj. 1987. godine, Hrvatska je imala 3,343.525 ha. U ovom razdoblju poljoprivredne površine su se smanjile za 166.411 ha, odnosno godišnje se "gubilo" 7.235 ha. Te su površine mahom postajale neplodne. Na njima su izgrađeni različiti privredni kao i infrastrukturni objekti. One su, dakle, zauvijek izgubljene za poljoprivrednu proizvodnju. Prosječna godišnja stopa smanjivnja iznosila je 0,21 % u zadnjih dvadeset godina.

Društveni je sektor 1965. godine raspolagao s ukupno 1,096.366 ha ili 31,23% od ukupnih poljoprivrednih površina Republike. Na kraju promatranog perioda tj. 1987. godine društveni sektor ima 1,200.358 ha, ili 35,90% od ukupnih poljoprivrednih površina Hrvatske. Udio društvenih poljoprivrednih površina u ukupnim poljoprivrednim površinama porastao je za svega 4,6%. Od ukupnih društvenih poljoprivrednih površina u 1965. godini bilo je 372.764 ha (oko 34%) organiziranih. Na preostalih 723.602 ha (oko 66%) nije bila organizirana proizvodnja.

Na kraju ovog promatranog razdoblja tj. 1987. godine društveni sektor imao je 468.140 ha (oko 39%) organiziranih i 732.218 ha (oko 61%) neorganiziranih poljoprivrednih površina. Ovako velike neorganizirane poljoprivredne površine u društvenom sektoru posljedica su, uz ostalo i činjenice da su društvenom sektoru stavljene na raspolaganje relativno velike nekvalitetne poljoprivredne površine na kojima nije bilo moguće bez većih ulaganja organizirati rentabilnu biljnu proizvodnju. najčešće zbog toga one ostaju i nadalje neorganizirane, tj. neobrađene. U ove dvadeset i tri godine društveni je sektor povećao svoje ukupne poljoprivredne površine za 103.992 ha, ili prosječno za 4.521 ha godišnje. Ono što se može smatrati donekle ohrabrujućim jest to da su se uglavnom povećale organizirane društvene poljoprivredne površine. Naime, njihovo povećanje iznosi 96.198 ha ili za 4.182 ha prosječno godišnje.

U istom razdoblju ukupne poljoprivredne površine privatnog sektora smanjivale su se sa 2,413.570 ha u 1965. godini na 2,143.167 ha u 1987. godini tj. za 270.403 ha ili za 11.756 ha prosječno godišnje. Prosječna stopa smanjivanja poljoprivrednih površina privatnog sektora iznosila je -0,42% godišnje u zadnjih dvadeset godina.

Kretanje pojedinih kategorija poljoprivrednog zemljišta pokazuje tabela 1 kao petogodišnje prosjeke. Kao što se vidi ono je bilo dosta različito. Društveno organizirane oranice i vrtovi u zadnjih dvadeset godina povećavali su se po prosječnoj godišnjoj stopi od 0,70%, aneorganizirane skoro dvostruko brže tj. po stopi od 1,24%. Privatne oranice i vrtovi smanjivali su se po stopi od -0,61% godišnje. Kako su ukupne društvene površine rasle po stopi od 0,74%, to su se ukupne oranice i vrtovi u hrvatskoj od oko 1,600.000 ha u razdoblju 1968-72. smanjile na oko 1,500.000 ha u periodu 1983-87., tj. po prosječnoj godišnjoj stopi od -0,31%.

Društveni voćnjaci porasli su od oko 4.700 ha na oko 5.800 ha (22%), ili po prosječnoj godišnjoj stopi od 1,00%. kako su privatni voćnjaci praktično ostali na istim površinama, a oni ipak čine 92% ukupnih voćnjaka u Hrvatskoj, 1983-87. godine ukupne površine voćnjaka u Republici neznatno su porasle u ovom razdoblju.

Vinogradi društvenog sektora u razdoblju 1983-87. godine, zauzimaju svega oko 10% površina pod vinogradima. Ranije je to bilo još i manje, jer oni bilježe značajan rast u zadnjih dvadeset godina. Naime, oni su u razdoblju 1968-72. godine imali svega oko 4.000 ha, da bi u periodu 1983-87. godine zauzimali oko 7.400 ha, tj. rasli su po stopi od 3,18 % godišnje. U privatnom sektoru došlo je do smanjenja površina pod vinogradima od oko 81.000 ha na početku razdoblja na oko 68.000 ha na kraju, tj. po prosječnoj godišnjoj stopi od -0,87%. Kako površine pod vinogradima u privatnom

sektoru zauzimaju preko 90% ukupnih površina vinograda, došlo je do smanjenja ukupnih površina vinograda. Od oko 85.000 ha ukupne površine vinograda one su smanjene na oko 75.500 ha, ili po prosječnoj godišnjoj stopi od 0,58%.

Ukupne površine livada smanjile su se od 460.500 ha u razdoblju 1968-72. na 421.000 ha u zadnjem petogodišnjem periodu tj. 1983- 87. godine, ili po prosječnoj godišnjoj stopi od -0,47%. Smanjenje površina pod livadama u privatnom sektoru bilo je nešto veće (-0,58%). Organizirane površine livada društvenog sektora također bilježe smanjenje po godišnjoj stopi od -0,15%. Kao što se vidi to smanjenje nije veliko, svega oko 700 ha. Međutim, ono što zabrinjava to je relativno veliki porast neorganiziranih površina livada društvenog sektora, tj. po stopi od 1,12% prosječno godišnje, za nešto oko 6.000 ha u zadnjih dvadeset godina. Društveni sektor mora imati neke važne razloge zbog kojih napušta iskorištavanje svojih površina. Da li se radi o usitnjenosti ili razbacanosti parcela, ili pak o neuređenosti površina ili možda o svim ovim i još nekim razlozima, mi to ovdje za sada ne možemo reći.

Ukupne površine pašnjaka malo su porasle, za nešto oko 11.000 ha u zadnjih dvadeset godina kao petogodišnji prosjek. Ovaj porast bio je po prosječnoj godišnjoj stopi od svega 0,05%. Površine privatnih pašnjaka rasle su nešto više, prosječno 0,10% godišnje. Organizirani društveni pašnjaci rali su po prosječnoj godišnjoj stopi od 0,66%, neorganizirani su se neznatno smanjivali, tako d su ukupne površine društvenih pašnjaka ostale praktično na istom, oko 715.000 ha. Ovo su relativno velike površine u što su uključeni i nekvalitetni kamenjari kao i površine s visokim podzemnim vodama.

Kretanje površina pod ugarima i neobrađenim oranicama u Hrvatskoj moralo bi nas posebno zabrinuti, odnosno nameće potrebu istraživanja razloga njihovog relativno velikog porasta. Naime, radi se o kvalitetnim površinama koje su u zadnjih dvadeset godina porasle za oko 25.000 ha ili po prosječnoj godišnjoj stopi od 0,87% tj. za toliko je njihovo iskorištavanje smanjeno. Porast ugara i neobrađenih oranica u privatnom sektoru bio je nešto veći, oko 30.000 ha ili po stopi od 1,80% godišnje. U društvenom sektoru organizirani ugari i neobrađene oranice smanjile su se za oko 10.000 ha, ili po stopi od -1,50% prosječno godišnje, ali su se neorganizirani povećali za oko 2.500 ha, da bi se ove ukupne društvene površine smanjile za oko 6.000 ha ili po prosječnoj godišnjoj stopi od -0,53%.

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE PO RAJONIMA¹⁾

Ukupne su se poljoprivredne površine u prvom rajonu nešto smanjile. U zadnjih dvadeset godina prosječna godišnja stopa smanjenja iznosila je -0,26%. U istom razdoblju društveno organizirane oranice rasle su po prosječnoj stopi od 0,74%. Međutim, ovdje treba posebno upozoriti na činjenicu da je u ovom žitorodnom

1) Popis općina po rajonima vidi: Seoska domaćinstva 1968-69., Dokumentacija 69. 1970. str. 3, RZS SRH Zagreb, 1970.

Tabela 1

Poljoprivredne površine po kategorijama iskorištavanja

Razdoblje	Ukupno Hrvatska			Privatno	UKUPNO
	organiz.	Društveno neorganiz.	ukupno		
Oranice i vrtovi					
1965-1967.	265.419	12.853	278.266	1.314.238	1.592.504
1968-1972.	288.640	16.252	304.892	1.274.949	1.579.841
1973-1977.	294.267	14.552	308.819	1.207.810	1.516.630
1978-1982.	305.419	22.725	328.144	1.160.911	1.469.055
1983-1987.	333.027	20.795	353.822	1.128.896	1.482.718
Indeks ¹⁾	115,38	127,95	116,05	88,54	93,85
Stopa rasta	0,70	1,24	0,74	-0,61	-0,31
Vocinjaci					
1965-1967.			5.339	63.251	68.590
1968-1972.			4.751	64.508	69.258
1973-1977.			4.261	63.949	68.210
1978-1982.			4.584	65.085	69.769
1983-1987.			5.305	65.336	71.141
Indeks			122,18	101,28	102,72
Stopa rasta			1,00	0,05	0,15
Vinogradi					
1965-1967.			4.128	84.831	88.959
1968-1972.			3.978	81.226	85.204
1973-1977.			4.482	76.897	81.378
1978-1982.			6.723	72.925	79.648
1983-1987.			7.443	68.094	75.537

Nastavak tablice 1: Poljoprivredne površine po kategorijama iskoristavanja

Razdoblje	Ukupno Hrvatska			
	Društveno		Privatno	UKUPNO
	organiz.	neorganiz.		
Indeks			83,83	88,65
Stopa rasta			-0,87	-0,58
Livade				
1965-1967.	22.648	17.210	39.858	422.407
1968-1972.	26.794	25.255	52.050	408.519
1973-1977.	28.379	26.474	54.853	384.885
1978-1982.	29.395	31.873	61.268	378.688
1983-1987.	26.046	31.593	57.639	363.457
Indeks	97,19	125,09	110,74	88,97
Stopa rasta	-0,15	1,12	0,52	-0,58
Pašnjaci				
1965-1967.	53.134	674.672	727.806	426.847
1968-1972.	56.213	659.152	715.365	423.096
1973-1977.	60.244	676.885	737.128	414.951
1978-1982.	60.261	667.169	727.430	414.041
1983-1987.	69.895	651.137	715.032	431.972
Indeks	113,66	98,78	99,95	102,10
Stopa rasta	0,66	-0,05	0,00	0,10
Ugari i neobrađene oranice				
1965-1967.	35.350	12.853	48.203	68.611
1968-1972.	40.740	16.252	56.992	69.537
1973-1977.	48.986	14.550	58.536	79.252
1978-1982.	37.436	22.324	59.760	98.793
				158.553

Nastavak tablice 1: Poljoprivredne površine po kategorijama iskorištavanja

Razdoblje	Društveno		Ukupno Hrvatska	Privatno	UKUPNO
	organiz.	neorganiz.			
1983-1987.	30.327	20.863	51.130	99.727	150.857
Indeks	74,44	128,00	89,71	143,41	119,23
Stopa rasta	-1,50	1,24	-0,53	1,80	0,87
Poljoprivredno zemljište - ukupno					
1965-1967.	376.546	717.587	1.103.599	2.380.186	3.483.785
1968-1972.	412.387	716.911	1.138.027	2.321.835	3.459.861
1973-1977.	426.876	732.461	1.168.080	2.227.744	3.395.824
1978-1982.	432.512	744.090	1.188.009	2.190.443	3.378.492
1983-1987.	453.295	724.329	1.190.892	2.157.481	3.348.759
Indeks	109,92	101,03	104,64	90,92	96,78
Stopa rasta	0,08	0,05	0,4	-0,36	-0,15

Indeks: 1983-87/1968-72.

rajonu s najkvalitetnijim poljoprivrednim površinama došlo i do apsolutnog i relativnog porasta društveno organiziranih ugara i neobrađenih oranica. One su, naime, rasle prosječnom godišnjom stopom od 4,05%. O uzrocima i razlozima ovako visokog porasta ne bismo mogli govoriti, zbog toga što nema potrebnih istraživanja. U ovom rajonu i društveno organizirani pašnjaci imali su relativno visok rast, dok su se neorganizirani smanjili.

U drugom rajonu su se ukupne poljoprivredne površine smanjivale po istoj stopi kao i u prvom.

I ovdje su društveno organizirane oranice rasle, ali po stopi od 0,92% godišnje. U ovom rajonu došlo je do relativno brzog smanjivanja društveno neorganiziranih ugara i neobrađenih oranica, čak po stopi od -3,41% godišnje. Ovdje su značajnije rasli društveni voćnjaci i vinogradi.

U trećem rajonu ukupne poljoprivredne površine bilježe izvjestan mali porast. I ovdje društveno neorganizirani ugari i neobrađene oranice bilježe visoku stopu rasta, 4,3% prosječno godišnje. U ovom rajonu kvalitetnije kategorije poljoprivrednih površina uglavnom se smanjuju. Porasle su površine manje kvalitetnih zemljišta kao što su livade i naročito pašnjaci (3,53% godišnje).

U četvrtom rajonu ukupne poljoprivredne površine imaju nešto manji pad nego u ostalim rajonima, -0,15% godišnje. U ovom rajonu jedino su društveni vinogradi rasli po stopi od 2,95%, te privatni ugari i neobrađene oranice po sitoj stopi. Sve ostale kategorije zemljišta su se smanjivale.

STRUKTURA POLJOPRIVREDNIH POVRŠINA

Iz tabele 2 vidi se da prvi rajon ima najkvalitetnije površine. Od ukupnih poljoprivrednih površina oko tri četvrtine su oranice i vrtovi, oko 10% livade i oko 8% pašnjaci. U drugom rajonu nešto više od polovine čine oranice i vrtovi, zatim livade oko 20% i pašnjaci oko 13%. Od ukupnih poljoprivrednih površina trećeg rajona samo jedna četvrtina su oranice i vrtovi, oko jedne četvrtine livade, a čak oko polovine (48%) su pašnjaci. U četvrtom rajonu oranice i vrtovi ne zauzimaju niti petinu poljoprivrednih površina, livade oko 5%, ali zato pašnjaci čine čak 67% poljoprivrednih površina. Najveći dio pašnjaka su kamenajari pokriveni makijom. Dvadeset i tri godine kasnije, tj. 1987. struktura poljoprivrednih površina praktično je ista. Ili da budemo precizniji - došlo je do smanjenja nekih kategorija od 1 - 2 %.

Tabela 2. Struktura poljoprivrednih površina

Rajon	Oranice i vrtovi	Voćnjaci	Vinogradi	Livade	Obradive	Pašnjaci	Poljoprivr.
1965. godine							
I	74,33	1,25	1,39	9,45	92,12	7,88	100
II	56,55	1,84	2,53	20,46	86,72	13,28	100
III	23,82	0,53	-	23,61	51,58	48,42	100
IV	18,34	3,22	4,52	4,48	32,59	67,41	100
Hrvatska	45,37	1,97	2,56	13,26	67,02	32,98	100
1987.g.							
I	76,93	1,75	1,21	7,20	92,37	7,63	100
II	55,31	2,49	2,53	23,92	86,62	13,38	100
III	19,12	0,46	-	20,06	47,57	52,43	100
IV	17,54	2,76	3,57	31,86	68,14	100	
Hrvatska	44,31	2,13	2,21	12,45	65,81	34,18	100

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE PO SEKTORIMA

Najviše je poljoprivrednih površina u društvenom sektoru i apsolutno i relativno u 1965. godini bilo u četvrtom rajonu (40%), zatim relativno u trećem 36%, te prvom 34% i najmanje u drugom, svega 14%. Na kraju promatranog razdoblja tj. 1987. godine jedino je u prvom i drugom rajonu došlo do značajnijeg povećanja poljoprivrednih površina u društvenom sektoru, gdje su one zauzimale 46% ukupnih poljoprivrednih površina, u četvrtom 42% i u drugom 15%. Preostali je dio površina u privatnom sektoru (vidi tablicu 3).

Obradive površine imaju nešto drugačiju strukturu. U 1965. godini u prvom rajonu najveći je udio obradivih površina društvenog sektora (30%). U preostala tri rajona društveni sektor je raspolagao sa svega 6-8% od ukupnih obradivih površina. Dvadeset i tri godine kasnije, tj. 1987. godine površine društvenog sektora povećale su se i apsolutno i relativno. U prvom rajonu obradive površine društvenog sektora povećale su se za oko 86.000 ha, ili za oko 3.700 ha godišnje i zauzimale su oko 43% od ukupnih obradivih površina. Tako je u ovom žitorodnom rajonu u 1987. godini bilo svega oko 57% obradivih površina u privatnom sektoru. U ostala tri rajona društveni je sektor raspolagao sa 7% u četvrtom, 11% u drugom i oko 15% u trećem rajonu od ukupnih obradivih površina.

Najveće površine pašnjaka nalaze se u četvrtom rajonu, a najmanje u prvom. Od ukupnih pašnjaka u Hrvatskoj u 1965. godini preko 1,157.000 ha, skoro polovina, tj. više od 740.000 ha je u četvrtom rajonu. Kao što je poznato radi se o relativno velikim

Tabela 3

Poljoprivredne površine po rajonima

Rajon	Ukupno ha	1965. godina od togga		privatne %	ukupno ha	1987. godina od togga		privatne %	privatne	
		ha	ha			ha	ha		ha	ha
I	914.000	14.910	34,42	599.976	65,58	854.802	396.736	46,41	458.066	53,59
II	1.082.587	154.984	14,32	927.603	85,68	1.007.464	157.851	15,67	849.613	84,33
III	409.914	149.866	36,56	260.048	63,44	421.108	194.896	46,28	226.212	53,72
IV	1.102.549	476.606	43,23	625.943	56,77	1.060.151	450.875	42,53	609.276	57,47
Hrvatska	3.509.936	1.096.366	31,24	2.413.570	68,76	3.343.525	1.200.358	35,90	2.143.167	64,10

površinama kamenjara koji je djelomično obrastao travom i makijom. Od ukupnih površina pašnjaka društvenom je sektoru pripadalo u drugom rajonu 57%, u četvrtom 61%, u trećem 67% i najzad u prvom rajonu čak 83%. Ovdje se nameće pitanje je li ovako niski postotak privatnih pašnjaka mogao negativno utjecati na razvoj privatnog stočarstva. Da bi se na to pitanje odgovorilo bila bi potrebna posebna i dodatna istraživanja. U 1987. godini udio društvenih pašnjaka u prvom rajonu povećao se na 85%, u trećem rajonu na 75%, a u četvrtom se smanjio na 59% i drugom na 43%. U ovom razdoblju ukupne površine pašnjaka u Hrvatskoj neznatno su se smanjile. To smanjenje bilo je u društvenom sektoru, dok su se površine pod privatnim pašnjacima neznatno povećale (vidi tablicu 5).

Kretanje ugara i neobrađenih oranica posebno je zanimljivo, pa ga zato ovdje izdvajamo. kao što se iz tabele 6 vidi u 1965. godini u hrvatskoj je bilo nešto preko 137.000 ha ugara i neobrađenih oranica. Ono što upada u oči jest da je najviše ugara i neobrađenih oranica (52.000 ha) u prvom rajonu, koji kao što se zna, ima najkvalitetnije zemljišne površine. Nadalje 59% ovih površina, preko 30.000 ha, bilo je u društvenom sektoru.

U ostalim rajonima udio društvenih površina u ukupnim ugarima i neobrađenim oranicama kretao se od 39% u drugom oko 20% u trećem i 14% u četvrtom rajonu.

Na kraju promatranog razdoblja tj. u 1987. godini ukupne površine pod ugarima i neobrađenim oranicama povećale su se za oko 20.000 ha (oko 15%) ili 880 ha godišnje. Od ukupnih oranica pod ugarima i neobrađenim oranicama u prvom rajonu čak 82% ili 37.000 ha pripada društvenom sektoru, u drugom 30%, trećem 20% i četvrtom rajonu 7%. Privatni sektor je u 1987. godini u Hrvatskoj imao preko 100.000 ha ugara i neobrađenih oranica, prvi rajon preko 8.000 ha, drugi oko 24.000 ha, treći oko 27.000 ha i na kraju četvrti oko 42.000 ha.

Postavlja se pitanje zašto je toliko društvene i privatne zemlje neobrađeno.

Prema istraživanjima bivšeg Republičkog komiteta za poljoprivredu i šumarstvo SR Hrvatske najvećim dijelom neobrađenih obradivih površina društvenog sektora upravljaju općine (45,9%) a najmanje poljoprivredne radne organizacije (5,4%). Navedena istraživanja isto su tako pokazala da uzroci neobrađenosti obradivih površina društvenog sektora najvećim dijelom leže u nedovoljnoj plodnosti zemljišta (29%), nereguliranom vodnom režimu (24%), udaljenosti i nepristupačnosti parcela (12%). Zatim dio se neobrađenih površina odnosi na nove kanale, puteve i druge površine koje nije ažurirao katastar (12%), te na one neobrađene zbog elementarnih nepogoda (6%), kao i iz raznih ostalih razloga (17%).

Na temelju takvih pokazatelja procijenjeno je da oko 24.500 ha neobrađenog zemljišta u društvenom vlasništvu nije sposobno za poljoprivrednu proizvodnju bez rješenja hidro i agromelioracije i okrupnjavanja u parcele prihvatljive veičine za racionalnu i ekonomičnu proizvodnju.

Uzimajući u obzir neobrađene površine društvenog i individualnog sektora procjenjuje se da se uz manja ulaganja i u kraćem roku može privesti obradi oko 40.000

Tabela 4

Ukupne obradive površine po rajonima

Rajon	Ukupno ha	1965.		1987.		%		ha		%	
		godina od loga	Privatne	godina od loga	Privatne	ha	ha	ha	ha	ha	ha
I	842.758	255.186	30,28	587.572	69,72	789.583	341.062	43,19	448.521	56,44	
II	938.870	73.594	7,84	865.276	92,16	872.658	99.473	11,40	773.186	88,60	
III	211.435	17.028	8,05	194.407	91,95	200.339	29.246	14,60	171.093	85,40	
IV	359.350	22.957	6,39	336.393	93,61	337.770	24.148	7,15	313.622	92,82	
Hrvatske	2.362.413	368.765	15,67	1.983.648	84,33	2.200.350	493.929	22,45	1.706.422	77,55	

Tabela 5

Površine ukupnih pašnjaka po rajonima

Rajon	Ukupno ha	1965.		1987.		%		ha		%	
		godina društvene	Privatne	godina društvene	Privatne	ha	ha	ha	ha	ha	ha
I	72.128	59.724	82,80	12.404	17,20	65.219	55.674	85,36	9.545	14,64	
II	143.717	81.390	56,63	62.327	43,37	134.806	58.378	43,30	76.427	56,70	
III	198.479	132.838	66,93	65.641	33,07	220.769	165.650	75,03	55.119	24,97	
IV	743.199	453.649	61,04	289.550	38,96	722.381	426.727	59,07	295.654	40,93	
Hrvatska	1.157.523	727.601	62,86	429.922	37,14	1.143.175	706.429	61,79	436.764	38,21	

Tabela 6

Ugari i neobrađene oranice po rajonima

Rajon	Ukupno ha	1965. godina od loga		Ukupno ha	1987. godine od loga		Ukupno ha	%	ha	%
		društvene ukupno ha	%		Privatne ha	društvene ukupno ha				
I	52.169	30.779	59,00	21.390	41,00	45.128	36.962	81,90	8.166	18,10
II	44.902	17.733	39,49	27.169	60,51	33.961	10.182	29,98	23.779	70,02
III	18.064	3.540	19,60	14.524	80,40	33.368	6.760	20,26	26.608	79,74
IV	22.368	3.187	14,25	19.181	85,75	45.304	3.431	7,57	41.873	92,43
Hrvatska	137.503	55.239	40,17	82.264	59,83	157.761	57.335	36,34	100.426	63,66

ha do sada neobrađenog zemljišta. Za ostale neobrađene površine bit će nužna veća ulaganja u uređenje zemljišta i to kroz duže vrijeme.

Provođenje programa komasacije zbog nedovoljne akumulacije i drugih finansijskih poteškoća poljoprivrednih organizacija ima i dalje usporen tok.¹⁾

SAŽETAK

Iz izloženog se vidi da su se u zadnje dvadeset tri godine ukupne poljoprivredne površine smanjile za 166.400 ha, ili prosječno 7.235 ha godišnje. Te su površine mahom postale neplodne. Na njima su izgrađeni različiti privredni i infrastrukturni objekti. Društveni je sektor raspolagao 1965. godine sa 1.096.366 ha, ili 31,23%, a 1987. sa 1.200.358 ha ili 35,90% od ukupnih poljoprivrednih površina. Društvene su površine porasle za 103.992 ha ili prosječno 4.521 ha godišnje. Od ukupnih društvenih poljoprivrednih površina u 1987. godini bilo je 468.140 ha (39%) organiziranih, a preostalih 732.218 ha (61%) neorganiziranih. Društveno organizirane oranice i vrtovi u zadnjih dvadeset godina povećali su se po prosječnoj godišnjoj stopi od 0,70%, a neorganizirane dvostruko brže tj. po stopi od 1,27% godišnje. Društveni voćnjaci rasli su po stopi od 1,00%, a vinogradi 3,18% godišnje. Površine društveno organiziranih livada smanjivale su se po stopi od -0,15%, a neorganiziranih su se povećavale za 1,12% godišnje. Organizirani društveni pašnjaci povećavali su se za 0,66% godišnje, a neorganizirani su praktično ostali isti.

SUMMARY

In the period of twenty two years (1965-1987) overall total agricultural areas were reduced by 166,400 ha, or on average 7,235 ha per year. These areas instantly became unproductive. The state sector had in 1965 1,096,366 ha, or 31,23% and in 1987 1,200,358 or 35,90% out of total agricultural areas. State areas increased by 103,992 ha, or on average by 4,521 ha per year. It means that private agricultural areas were reduced by this number of hectares. Out of the total state agricultural areas in 1987 468,140 ha (39%) were organized while 732,218 ha (61%) were unorganized.

LITERATURA

1. S. Čamdžić: Prostorni plan SR Hrvatske godina 2000. - Poljoprivreda - Institut za ekonomiku poljoprivrede i sociologiju sela Poljoprivrednog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, marta 1973.

1) Analiza proizvodnih rezultata i ekonomskog položaja agroindustrijskog kompleksa SR Hrvatske u razdoblju 1987-1988. i početkom 1989. godine, str. 4 Republički komitet za poljoprivredu i šumarstvo, Zagreb, lipanj 1989.

2. Dugoročni razvoj poljoprivrede u sklopu projekta Znanstvene osnove dugoročnog razvoja SR Hrvatske do 2010. godine, Republički zavod za društveno planiranje SRH i SIZ znanosti SR Hrvatske Zagreb i FPZ Institut za ekonomiku i organizaciju poljoprivrede Zagreb, 1989. (radni materijal)
3. Analiza proizvodnih rezultata i ekonomskog položaja agroindustrijskog kompleksa SR Hrvatske u razdoblju 1987-1988. i početkom 1989. godine, Republički komitet za poljoprivredu i šumarstvo SR Hrvatske, Zagreb, lipanj 1989.
4. Seoska domaćinstva 1968-69. Dokumentacija 69, 1970. RZS SRH Zagreb, 1970.
5. Statistički godišnjaci i druga izdanja i dokumentacija Republičkog zavoda za statistiku SR Hrvatske, Zagreb

Adresa autora - Author's address

Dr Sulejman Čamdžić
Fakultet poljoprivrednih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
Institut za ekonomiku i organizaciju poljoprivrede
41000 Zagreb, Šimunska 25

SUMMARY

In the period of twenty two years (1965-1987) overall total agricultural area was reduced by 16% but, on average, 1.2% per year. This area reduction became unproductive. The state sector had in 1965 1,008,386 ha or 31.13% and in 1987 1,361,928 or 22.90% out of total agricultural area. State area decreased by 107,000 ha or on average by 4.2% per year. It means that private agricultural area was reduced by the number of hectares. Out of the total state agricultural area in 1987 406,130 ha (29%) were irrigated with 75,138 ha (18%) were unproductive.

LITERATURA

1. S. Čamdžić: Dugoročni plan za Hrvatsku u okviru SRH - Poljoprivreda - In: Plan za ekonomiku poljoprivrede i šumarstva SRH - Poljoprivredni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, maja 1977.